

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ
ΚΥΡΙΑΚΗ Β' ΝΗΣΤΕΙΩΝ (11/3/2012)

Αγίου Γρηγορίου του Παλαμά

Ορθοδοξίας ο φωστήρ

Κατά τη σημερινή Β' Κυριακή των Νηστειών, αδελφοί μου, η Εκκλησία μας προβάλλει μία εκ των πλέον σημαντικών μορφών της Ορθοδόξου Θεολογίας και Ασκήσεως του 14^{ου} αιώνας, τον Άγιο Γρηγόριο Αρχιεπίσκοπο Θεσσαλονίκης τον Παλαμά. Η υμνογραφία της εορτής τον χαρακτηρίζει *φωστήρα της Ορθοδοξίας, στήριγμα της Εκκλησίας και διδάσκαλο, καλλονή των μοναστών, των θεολόγων υπέρμαχο απροσμάχητο*¹. Αυτά τα μοναδικά ιδιώματά του θα προσεγγίσουμε, ψηλαφώντας την πορεία του βίου του.

Ο Άγιος Γρηγόριος υπήρξε «φωστήρας της Ορθοδοξίας», γιατί, με τα Θεολογικά του έργα και τους Δογματικούς του αγώνες οδήγησε την Εκκλησία να τον κατατάξει στην χορεία των Μεγάλων Οικουμενικών Πατέρων και Διδασκάλων, δίπλα στους Καππαδόκες Πατέρες του 4^{ου} αιώνας. Η Θεολογία του δεν ήταν καρπός ακαδημαϊκών αναζητήσεων και θεωρητικών προσεγγίσεων, αλλά πήγαζε από την ζωή της ασκήσεως και της προσευχής που βίωνε, ως Μοναχός, στο Άγιον Όρος και αλλού, από την εμπειρία της Λειτουργικής ζωής, που απέκτησε ως Ιερέυς και Αρχιεπίσκοπος της μεγαλονύμου Θεσσαλονίκης και από τη γνώση του Θεού, που απέκτησε όχι με την διάνοια ή το συναίσθημα, αλλά με την Αγιοπνευματική εμπειρία και μετοχή στο φως, την ζωή και την δόξα της Αγίας Τριάδος.

Ο Άγιος Γρηγόριος χαρακτηρίζεται «καλλονή των μοναστών», γιατί βίωσε την μοναχική ζωή και μάλιστα την ησυχαστική διάσταση της ερημίας και της μόνωσης, αναμετρούμενος με τον εαυτό του και αναζητώντας τον Θεό. Στην διάρκεια της μοναχικής του ζωής ασκήθηκε στον αγώνα της αδιάλειπτης προσευχής, που εκφράζεται με την μονολόγιστη ευχή *Κύριε, Ιησού Χριστέ, ελέησόν με*. Με τη συντομία της βοηθούσε το νου να συγκεντρωθεί στη καρδιά και να προσηλωθεί στο Θεό. Με τη μεταφορά στη καρδιά γινόταν το όπλο του εναντίον του διαβόλου. Η προσευχή αυτή γινόταν «έξις» και τον συνέπαιρνε, έστω και αν το σώμα ασχολούνταν με οτιδήποτε άλλο. Επειδή ήταν ένα με τη ζωή του ή μάλλον αυτή η ίδια η ζωή του, η οποιαδήποτε φυσική εργασία δεν εμπόδιζε το νου του να προσεύχεται αδιαλείπτως. Ο ίδιος, όπως και οι Ησυχαστές της εποχής του, αλλά και οι Μοναχοί στην Ορθόδοξη πραγματικότητα, βίωνε την Παράδοση της Εκκλησίας, ότι ο άνθρωπος, με την κάθαρσή του από τα πάθη,

¹ Απολυτίκιο Αγίου Γρηγορίου του Παλαμά

προσεγγίζει τον Θεό και θεώνεται και αυτή η θέωση συνιστά τη σωτηρία του.

Ο Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς υπήρξε *«στήριγμα και διδάσκαλος της Εκκλησίας, απροσμάχητος υπέρμαχος των Θεολόγων»*. Έζησε σε μια περίοδο κατά την οποία η ενότητα της Εκκλησίας και το φρόνημα του λαού της επλήγησαν από την αίρεση του Βαρλαάμ από την Καλαβρία και του μαθητού του Ακινδύνου, οι οποίοι δίδασκαν πως ο άνθρωπος δεν μπορεί να γνωρίσει το Θεό και, ακόμα περισσότερο, να ενωθεί μαζί Του. Κατά τα λεγόμενα του Βαρλαάμ, ο Θεός είναι «κλειστός στον εαυτό του» και δεν μπορεί να ενωθεί με τους ανθρώπους. Επομένως, οι «ησυχαστές», οι μοναχοί δηλ. εκείνοι που έλεγαν ότι μπορεί ο άνθρωπος να ενωθεί με το Θεό και να φωτισθεί δεν ήταν Ορθόδοξοι. Ο Άγιος Γρηγόριος σε τρεις τοπικές Συνόδους στην Κωνσταντινούπολη² αποκατέστησε την αλήθεια της Ορθόδοξης Θεολογίας διδάσκοντας ότι ο Θεός δεν είναι δυνατόν να κατανοηθεί από τον άνθρωπο, ως προς την ουσία Του. Μπορεί, όμως, να αποκαλυφθεί και ο άνθρωπος να κοινωνήσει μαζί Του, *«διά των Θείων ενεργειών»*. Με τη θέση αυτή, έκλεισε το πολυσύνθετο θέμα της γνώσεως του Θεού.

Η γνώση του Θεού, αδελφοί μου, είναι το μεγάλο ζητούμενο για όλους όσοι είμαστε μέλη της Εκκλησίας του Χριστού, είναι, θα μπορούσαμε να πούμε, στόχος ζωής, που μπορεί να επιτευχθεί με τον τρόπο που εισηγείται και προτείνει η Εκκλησία και περνά μέσα από τους διαύλους του διαρκούς προσωπικού πνευματικού μας αγώνα. Δεν είναι, όμως, προσωπικό μας κατόρθωμα, γιατί *«ο Θεός γνωρίζεται μόνο εν Αγίω Πνεύματι, γι' αυτό, όποιος επιχειρήσει, εξ αιτίας της υπερηφανείας του, να γνωρίσει τον ποιητή των όλων με τον νου του, αυτός είναι τυφλός και ασύνετος»*³. Η ανθρώπινη γνώση, παρά την εξέλιξη και τις κατακτήσεις της, περιορίζεται από τα συγκεκριμένα όριά της και δεν αρκεί για να προσεγγίσουμε καν στην προοπτική της γνώσης του Θεού, γιατί, *«ο Θεός βλέπεται από εκείνους που μπορούν να τον δουν, εφόσον έχουν τους οφθαλμούς της ψυχής ανοικτούς»*⁴. ΑΜΗΝ!

² 1341, 1347, 1351

³ Αρχιμ. Σωφρονίου «Ο Άγιος Σιλουανός ο Αθωνίτης», σελ. 313

⁴ Άγιος Θεόφιλος Αντιοχείας, Προς Αυτόλυκον 1,2